

Colloquium 3(47)/2022
ISSN 2081-3813, e-ISSN 2658-0365
CC BY-NC-ND.4.0
DOI: <http://doi.org/10.34813/21coll2022>

WYDZIAŁ MECHANICZNO-ELEKTRYCZNY W 100-LETNIEJ HISTORII AKADEMII MARYNARKI WOJENNEJ (WOJSKOWEGO SZKOLNICTWA MORSKIEGO)

**Mechanical-Electrical Faculty in 100-year history of Polish Naval Academy
(military maritime education)**

Zygmunt Kitowski
Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni
Wydział Mechaniczno-Elektryczny
e-mail: zkitowski@amw.gdynia.pl
ORCID 0000-0002-0923-4634

Streszczenie

W artykule przedstawiono historię utworzonego w Szkole Podchorążych Marynarki Wojennej (SPMW) w 1932 roku Wydziału Technicznego (WT) i późniejszej jego działalności aż do dziś. Wydział Techniczny był historycznie drugim po Wydziale Morskim wydziałem utworzonym w 100-letniej historii AMW, spadkobierczyni założonej 1 października 1922 roku Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej (OSMW). Działająca nieprzerwanie przez 100 lat (również w czasie II wojny światowej w Wielkiej Brytanii) wojskowa uczelnia morska i powstały w jej ramach Wydział Techniczny zapisały się w historii wojskowego szkolnictwa morskiego wieloma osiągnięciami związanymi z rozwojem kadr morskich oraz potencjału Marynarki Wojennej. W artykule w sposób zwięzły omówione zostały kolejne fazy rozwoju struktur organizacyjnych WT, programów nauczania oraz procesu kształcenia słuchaczy. Historia rozwoju pokazana została na tle historii rozwoju uczelni od OSMW do AMW.

Słowa kluczowe: morskie szkolnictwo wojskowe, historia Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego AMW.

Abstract

The article presents the history of the Technical Faculty (WT) proved at the Naval Cadet School (SPMW) in 1932 and its subsequent activities to this day. The Faculty of Technology was historically the second faculty after the Maritime Faculty created in the 100-year history of the AMW (Polish Naval Academy), the heir to the Naval Officers' School (OSMW) founded on October 1, 1922. Operating continuously for one hundred years (also during the Second World War in Great Britain), the military maritime university and the Faculty of Technology established within it have been recorded in the history of military maritime education with many achievements related to the development of naval personnel and the potential of the Navy. The article briefly discusses the next phases of the development of WT organizational structures, curricula, and the process of educating students. The history of

development was shown against the background of the history of the university's development from OSMW to AMW.

Keywords: Naval military education, history of the Faculty of Mechanical and Electrical Engineering of the Polish Naval Academy.

Wprowadzenie

Historia wojskowego szkolnictwa morskiego w niezależnej Polsce po odzyskaniu niepodległości nierozzerwalnie związana jest z utworzeniem przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego z dniem 28 listopada 1918 roku marynarki polskiej, a w konsekwencji powstaniem i rozwojem szkolnictwa związanego z tym rodzajem sił zbrojnych. Organizacja i przyszły rozwój sił morskich wymagały stałego dopływu oficerów – specjalistów morskich. Wśród 168 oficerów zakwalifikowanych w styczniu 1921 roku do służby w marynarce było zaledwie ośmiu podporuczników. Aby sprostać tym wymaganiom, konieczne było utworzenie od podstaw morskiego szkolnictwa wojskowego. Opracowany pod koniec 1919 roku w Departamencie dla Spraw Morskich (DSM) 10-letni program morski zakładał zorganizowanie wiosną 1920 roku w Toruniu pierwszego Kursu dla Oficerów Floty Rzecznej, tj. TKI (Tymczasowych Kursów Instruktorskich). Zgodnie z planami DSM, TKI miały stanowić bazę do powstania Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej, której tworzenie (z siedzibą w Toruniu), rozpoczęto 1 października 1922 roku. Nowa, jednowydziałowa wówczas szkoła miała realizować program kształcenia oficerów pokładowych. Komendantem OSMW został kmdr ppor. Adam Mohuczy (dotychczasowy komendant TKI) (Drzewiecki, 2002; Neumann, 2014).

Jednym z poważniejszych problemów, z jakimi należało się wcześniej uporać, było skompletowanie odpowiedniej kadry dydaktycznej. Kłopoty z tym związane, zważywszy na ograniczone możliwości kadrowe Marynarki Wojennej, zdecydowały o lokalizacji TKI w Toruniu. Mieście położonym niemal centralnie w stosunku do dwóch głównych ośrodków MW, czyli Warszawy – siedziby Departamentu dla Spraw Morskich (od 3 kwietnia 1922 roku Kierownictwa Marynarki Wojennej) i Pucka – siedziby dowództwa Floty. Nie bez znaczenia był fakt, iż w Toruniu znajdowało się wiele szkół cywilnych i wojskowych (Nawrot, 2012).

Powstająca uczelnia od początku zmagająca się z wieloma problemami związanymi z bazą lokalową, programami szkolenia, niskim poziomem wiedzy przyjętych do uczelni kandydatów i wieloma innymi, które nie przeszkodziły jednak w szybkim jej rozwoju. Podstawowym problemem było jednak zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych. W sierpniu 1925 roku, po trzech latach poszukiwań odpowiedniego lokum zabezpieczającego chociażby w minimalny sposób proces kształcenia słuchaczy, uczelnię przeniesiono do koszar zajmowanych wcześniej w Toruniu przez Flotyłę Wiślaną (do tzw. Koszar Raławickich) (Nawrot, 2005). Budynek ten stał się oficjalnie siedzibą pierwszej w Polsce Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej, obchodzącej

w roku bieżącym (po kilku zmianach nazwy, kolejno: SPMW, OSMW, WSMW i AMW) rocznicę 100-lecia swojego istnienia.

W dniu 19 października 1928 roku Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej, wskutek reorganizacji szkolnictwa wojskowego w Polsce, zmieniła swoją nazwę na Szkołę Podchorążych Marynarki Wojennej (SPMW)¹.

Z upływem czasu narastać zaczął jednak kolejny problem, z którym musiało sobie poradzić Kierownictwo Marynarki Wojennej i Komenda SPMW. W 1930 roku korpus techniczny marynarki wojennej liczył 42 oficerów (Sługocki, 1991). SPMW będąca szkołą jednowydziałową – z wydziałem morskim przygotowującym oficerów specjalności nawigacyjnej – zapewniała dopływ do PMW tylko młodych oficerów przyszłych dowódców morskich. Nie kształciła natomiast oficerów technicznych, których brak, szczególnie młodszych oficerów, dał się odczuć na początku lat trzydziestych. Liczna grupa specjalistów – inżynierów mechaników i budowy okrętów, z przygotowaniem teoretycznym i bogatym doświadczeniem, zdobytym w wojskowych uczelniach technicznych, na okrętach i w stoczniach byłych flot państw zaborczych – w naturalny sposób zmniejszała się. Część z nich odeszła na emeryturę lub zmarła, a część zajęła wysokie stanowiska w hierarchii służbowej Polskiej Marynarki Wojennej. Braki kadrowe w korpusie oficerów technicznych Kierownictwo Marynarki Wojennej próbowało początkowo rozwiązywać poprzez organizowanie stypendiów wśród krajowych uczelni technicznych. System ten, mimo znacznych wydatków finansowych, nie przyniósł jednak spodziewanych rezultatów. Studenci niezbyt chętnie korzystali ze stypendiów ze względu na mało atrakcyjne warunki służby na okrętach oraz konieczność odsługiwania później określonej liczby lat w Marynarce Wojennej. Ponadto okres kształcenia oficerów technicznych na politechnikach, a następnie realizacja koniecznego ich przeszkolenia wojskowo-morskiego, były zbyt długie. Również próby uzupełnienia Marynarki Wojennej inżynierami, np. z wojsk lądowych, skończyły się niepowodzeniem. Z dokumentów wynika, że w 1931 roku brakowało w korpusie technicznym około 70 oficerów. Konieczność szybkiej rozbudowy floty wojennej oraz potrzeba odmłodzenia korpusu technicznego przyspieszyły więc moment rozwiązania problemu kształcenia oficerów technicznych w Szkole Podchorążych Marynarki Wojennej. Autorem pomysłu utworzenia w SPMW drugiego wydziału – Wydziału Technicznego (rozpatrywane były także nazwy: wydział mechaniczny i kurs techniczny) był ówczesny komendant szkoły kmdr ppor. Karol Korytowski (sprawował tę funkcję od 23 maja 1929 roku do 8 kwietnia 1933 roku). Okazało się, że jego pomysł utworzenia Wydziału Technicznego spotkał się z dużą aprobatą kierownictwa Marynarki Wojennej, a zwłaszcza, co należy pokreślić, Służby Technicznej KMW. Otworzyły się także nowe możliwości w zakresie pozyskiwania wysokokwalifikowanej kadry dydaktycznej. Bliska współpraca MW z flotą francuską spowodowała, że już

¹ W roku 1928 w wyniku reorganizacji szkolnictwa wojskowego w Polsce wszystkie szkoły oficerskie przemianowano na szkoły podchorążych poszczególnych rodzajów wojsk.

w 1925 roku absolwenci renomowanych uczelni francuskich zaczęli zasilać kadre OSMW (Będźmirowski, 2006, 2015). Sprzyjająca atmosfera spowodowała, że przygotowania do utworzenia Wydziału rozpoczęły się już w pierwszej połowie 1931 roku. Bezpośrednim realizatorem pomysłu komendanta szkoły był kmdr ppor. dypl. Jerzy Kłossowski, dyrektor nauk SPMW (sprawujący tę funkcję od 20 czerwca 1929 roku do 20 maja 1933 roku), który przeprowadził wiele rozmów na temat utworzenia nowego wydziału z oficerami wydziałów i służb sztabu, a w szczególności Służby Technicznej Kierownictwa Marynarki Wojennej. Powszechnie przyjmuje się (Komorowski i in., 2007; Sługocki, 1991), że prawdopodobnie w dniach 1–2 czerwca 1931 roku, w czasie rozmów kmdr. ppor. dypl. Jerzego Kłossowskiego w KMW w sprawie utworzenia kursu technicznego i przyjęcia kandydatów do Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej na rok szkolny 1931/1932, szef Kierownictwa Marynarki Wojennej kontradmirał Jerzy Świrski podjął ostateczną decyzję o utworzeniu Wydziału Technicznego.

Dnia 13 lipca 1931 roku szef KMW podpisał rozkaz wyznaczający kpt. mar. Mieczysława Iwańskiego z Dowództwa Floty w Gdyni na etatowe stanowisko wykładowcy nauk technicznych w SPMW (z dniem 1 sierpnia 1931 roku) (Komorowski i in., 1995). Iwański otrzymał zadanie opracowania założeń organizacyjnych działania wydziału oraz planu i programów kształcenia podchorążych Wydziału Technicznego. Wstępne założenia dla nowego wydziału szkoły przedstawił Iwańskiemu komendant SPMW, kmdr ppor. Karol Korytowski, zaś bliższych wytycznych związanych z organizacją procesu kształcenia oficerów technicznych udzielił szef Służby Technicznej Kierownictwa Marynarki Wojennej, kmdr inż. mech. Wacław Żejma. W związku z praktycznym przygotowaniem organizacji nowego wydziału, kpt. mar. Mieczysław Iwański jest uznawany za pierwszego kierownika nauk Wydziału Technicznego Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej w Toruniu (Sługocki, 1991). Rezultatem podjętych wówczas działań było przyjęcie 27 lipca 1931 roku na Wydział Techniczny SPMW 12 kandydatów (Nawrot, 2012). Zgodnie z opracowanymi planami Wydział Techniczny rozpoczął działalność z dniem 1 listopada 1931 r. W tym dniu komendant Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej mianował kandydatów do Szkoły podchorążymi i zaliczył ich w poczet podchorążych pierwszego roku nauki. Uroczysta inauguracja roku szkolnego 1931/1932 połączona z przysięgą wojskową kandydatów do SPMW odbyła się 4 listopada 1931 roku.

Wydział Techniczny Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej

Oficjalnie Wydział Techniczny Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej został powołany do życia zarządzeniem szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej kontradmirała Jerzego Świrskiego z dnia 18 stycznia 1932 roku. Zadaniem Wydziału było kształcenie oficerów-mechaników okrętowych. Podchorążowie mieli otrzymać odpowiednie przy-

gotowanie w zakresie teorii i praktyki, niezbędne do kompetentnego wykonywania obowiązków kierownika działu mechanicznego i elektromechanicznego na okręcie.

Dnia 15 marca 1932 roku kierownikiem nauk Wydziału Technicznego podlegającym bezpośrednio komendantowi Szkoły został, jak się później okazało, rzeczywisty organizator Wydziału, kmdr ppor. inż. Hilary Sipowicz² (Nawrot, 2002; Romanowicz, 2003), absolwent Morskiej Szkoły Inżynieryjnej w Kronsztadzie i Wydziału Mechanicznego Instytutu Technologicznego w Petersburgu, który wykazał się szczególną troską w zapewnieniu podchorążym jak najlepszych warunków do nauki i osiągnięcia odpowiedniego poziomu wykształcenia. Do jego obowiązków służbowych jako kierownika nauk Wydziału Technicznego należało kierowanie procesem kształcenia podchorążych, opracowanie i aktualizowanie planów i programów kształcenia, rozwijanie bazy dydaktycznej oraz dbałość o należyty poziom wykładów. Opracowany pod jego kierownictwem program szkolenia wzorowany był na programach Politechniki Warszawskiej i paryskiej École de Guerre Navale (Morskiej Szkoły Wojennej). Ponieważ kadra etatowa nowego wydziału była nieliczna, realizację programu, podobnie jak to miało miejsce na działającym od dziesięciu już lat Wydziale Morskim, Wydział Techniczny oparł na wykładowcach nietatowych.

Pod względem naukowym i organizacyjnym Wydział był jednostką autonomiczną, równorzędną Wydziałowi Morskiemu, natomiast pod względem ogólnowojskowym podchorążowie Wydziału Technicznego podlegali dowódcy kompanii szkolnej (oddziału szkolnego). Początkowo zakładano, że okres kształcenia oficerów technicznych będzie trwał dwa lata z przerwą letnią, przeznaczoną na praktyczne pływanie na okrętach oraz na szkolenie obsługi obrabiarek i remontu mechanizmów okrętowych w Warsztatach Portowych Marynarki Wojennej w Gdyni. Podstawę do opracowania planu i programów kształcenia teoretycznego na pierwszym roku nauki Wydziału Technicznego stanowiły skrypty i podręczniki Politechniki Warszawskiej oraz opracowania w języku francuskim z czasu szkolenia kadry oficerskiej w tym kraju.

Z upływem czasu plany i programy kształcenia podchorążych Wydziału Technicznego systematycznie były doskonalone. Głównym inicjatorem tych zmian był wspomniany kmdr. ppor. inż. Hilary Sipowicz.

Myślą przewodnią jego działania było dążenie do zbliżenia programów nauczania przedmiotów matematyczno-technicznych wykładanych na Wydziale Technicz-

² Hilary Sipowicz (ur. 28.01.1890 r. w majątku Mickiszki, pow. Szawle – zm. 12.05.1969 r. w Gdańsku), ukończył studia politechniczne w Petersburgu. W 1919 r. został przyjęty do MW. Zweryfikowany jako kpt. mar. W 1928 r. wysłany do Francji na kurs oficerów mechaników okrętów podwodnych. 1 stycznia 1930 r. otrzymał awans na kmdr. ppor. Od połowy 1931 r. w SPMW. Organizował Wydział Techniczny, był jego kierownikiem nauk i wykładowcą. Dał się wówczas poznać jako doskonały opiekun i wychowawca podchorążych. Był twórcą programów i planów nauczania. W 1936 r. awans na kmdr. por. 4.02.1939 r. przeniesiony z SPMW do Służby Technicznej KMW. Po wojnie, służąc w MW, awansował do stopnia kmdr. W 1946 r. był współorganizatorem OSMW na Oksywiu (Sipowicz, b.d.; Ciesielski, 1990).

nym do programów nauczania realizowanych w krajowych politechnikach. Zgodnie z jego zamysłem, absolwenci Wydziału Technicznego SPMW powinni mieć możliwość podejmowania studiów na politechnikach i bez większych trudności kończyć je, uzyskując stopień inżyniera. Realizacja tej koncepcji w warunkach ówczesnej Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej była jednak niezwykle trudna przez brak odpowiedniej kadry naukowo-dydaktycznej, brak zaplecza naukowo-technicznego oraz ze względu na to, że plan kształcenia podchorążych Wydziału Technicznego, obok przedmiotów specjalistycznych, zawierał wiele przedmiotów wojskowo-morskich, będących podstawą planu kształcenia. To sprawiło, że Kierownictwo Marynarki Wojennej uznało, że przyszli oficerowie techniczni powinni otrzymać wiedzę teoretyczną i posiadać umiejętności praktyczne, ściśle dostosowane do funkcji i zadań spełnianych przez nich na okrętach. Kierownictwo Marynarki Wojennej zalecało w tym czasie komendantowi Szkoły, aby „(...) nie brać pod uwagę poziomu programów politechnik, chyba że w poszczególnych przedmiotach różnice poziomu okażą się nieduże” (Sługocki, 1991).

Ostatecznie ustalono, że całkowity czas kształcenia podchorążych Wydziału Technicznego, wliczając w to kurs rekrucki i pływanie kandydackie na okrętach, będzie trwał trzy lata i trzy miesiące. Nie tylko jednak brak odpowiedniej kadry naukowo-dydaktycznej, ale także brak odpowiednio przygotowanych i wyposażonych gabinetów oraz warsztatów w znacznym stopniu utrudniał przebieg procesu nauczania i osiąganie wyższych wyników szkolenia praktycznego. Podkreślić jednak należy, że:

Przygotowanie oficera Marynarki Wojennej było bardzo wszechstronne. Oprócz dobrego żołnierza, marynarza, żeglarza, nawigatora czy technika musiano wykształcić także oficera wychowawcę, potrafiącego sobie poradzić z problemami marynarzy na okręcie w trakcie rejsu, i oficera marynarki mogącego reprezentować swój kraj za granicami.

II wojna światowa pozytywnie zweryfikowała metody kształcenia stosowane w Polskiej Marynarce Wojennej, w której w 1939 r. wszystkie etaty oficerów młodszych i większość komandorów podporuczników zajmowali absolwenci toruńskiej szkoły. (Uziębło, 2016, akapity 15–16)

W rezultacie, mimo skromnej obsady etatowej, SPMW, której poziom nauczania systematycznie wzrastał, niewątpliwie słusznie uznawana była w tym okresie za uczelnię o charakterze elitarnym. Należy jednak podkreślić, że elitaryzm Uczelni wynikał nie tylko z tego, że była ona najmniejszą w sensie ilościowym i jednocześnie najtrudniejszą do ukończenia ze wszystkich szkół oficerskich w Polsce, ale głównie z szerokiej wiedzy i nabywanych w trakcie szkolenia umiejętności, a nie z pochodzenia i statusu słuchaczy (Nawrot, 2002; Rutkowski, 1970).

Dnia 5 września 1938 roku SPMW, w celu polepszenia warunków bytowych słuchaczy, przeniesiona została do Bydgoszczy do koszar po zlikwidowanej Szkole Podchorążych dla Podoficerów popularnie zwanych „Smorgonią”. Przeniesienie SPMW do Bydgoszczy sprawiło, że toruński etap szkolnictwa morskiego trwający 16 lat został zamknięty (Komorowski i in., 1995).

Po przeniesieniu szkoły do Bydgoszczy zajęcia na wydziale morskim, technicznym i administracyjnym (utworzonym w 1935 roku) były kontynuowane podobnie jak to miało miejsce w Toruniu. Tak jak w latach poprzednich, po zakończeniu okresu szkolenia teoretycznego związanego z pobytem w murach szkoły, od wiosny 1939 roku podchorążowie rozpoczęli zajęcia praktyczne na okrętach i w warsztatach portowych. Słuchacze Wydziału Technicznego (16 podchorążych) od 16 czerwca 1939 roku zostali zaokrętowani na szkolnym okręcie artyleryjskim „Mazur”. Drugą część praktyki mieli zaplanowaną w Warsztatach Portowych Marynarki Wojennej w Gdyni. W związku jednak z realną groźbą ataku niemieckiego na Polskę, 24 sierpnia 1939 roku szef Kierownictwa Marynarki Wojennej kadm. Jerzy Świrski zarządził natychmiastowy powrót podchorążych i kandydatów do Bydgoszczy (na Wybrzeżu pozostało jedynie 18 podchorążych starszego rocznika Wydziału Morskiego, którzy otrzymali przydziały służbowe na okrętach floty).

Od pierwszych dni powrotu w mury bydgoskich koszar podchorążowie i kandydaci brali udział w zorganizowanych przez komendanta SPMW kmdr. dypl. Tadeusza Podjazd-Morgensterna ćwiczeniach polowych związanych z zintensyfikowaną działalnością szpiegowską i dywersyjną niemieckich agentów i bojówkarzy na terenie Bydgoszczy (Nawrot, 2005, 2012). Podobnie jednak jak praktyki na Wybrzeżu, te ćwiczenia również zostały przerwane w sposób nagły – wybuchła wojna i pojawił się rozkaz z Dowództwa Okręgu Korpusu VIII nakazujący natychmiastową ewakuację SPMW do Pińska. Od tego momentu transporty kadry, słuchaczy, mebli i pomocy naukowych kierowane były do leżącej koło Pińska wioski Horodyszczce Poleskie, gdzie w dwóch wcześniej przygotowanych budynkach (szkole powszechnej i schronisku turystycznym) znalazła swoją pierwszą wojenną siedzibę SPMW, w której zamierzano realizować wojenny program szkolenia podchorążych. Zamiast jednak planowanych zajęć dydaktycznych, w związku z niepomyślnym rozwojem sytuacji na froncie podchorążowie zostali włączeni w system obrony przeciwlotniczej i przeciwdywersyjnej, zorganizowany przez Dowództwo Okręgu Korpusu IX. Dalszy niepomyślny rozwój sytuacji na froncie coraz bardziej zbliżającym się do Horodyszczca przekreślił całkowicie plany ponownego uruchomienia procesu szkolenia podchorążych.

W dniu 11 września 1939 roku komendant SPMW kmdr Tadeusz Podjazd-Morgenstern otrzymał rozkaz rozwiązania SPMW i skierowania pozostających w jego dyspozycji podchorążych do batalionów morskich organizowanych na bazie Flotylli Rzecznej w Pińsku. Rozwiązaniu SPMW (12 września 1939 roku) towarzyszyła uroczysta zbiórka całego stanu osobowego, w czasie której odczytany został rozkaz specjalny szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej, kadm. Jerzego Świrskiego (Nawrot, 2012). Kierownikami nauk Wydziału Technicznego Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej od momentu jego powstania do wybuchu wojny byli kolejno: kpt. mar. Mieczysław Iwański (od 1 listopada 1931 r. do 15 marca 1932 r.), kmdr ppor. (kmdr por.) inż. mech.

Hilary Sipowicz (od 15 marca 1932 r. do 4 lutego 1939 r.) i kmdr ppor. inż. mech. Tadeusz Kotik (od 4 lutego do 12 września 1939 r.).

W latach 1931–1939 na Wydział Techniczny przyjęto 42 podchorążych (w 1931 roku – 12, w 1934 roku – 13 i w 1937 roku – 17). W tym samym okresie Wydział Techniczny ukończyły 23 osoby (12 podchorążych z naboru w 1931 r. – promocja 15 sierpnia 1934 r. oraz 11 podchorążych z naboru w 1934 r. – promocja 1 października 1937 r.).

Rozwiązanie SPMW nie było jednak końcem wojskowego szkolnictwa morskiego (Będźmirowski, 2009).

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej – 1939 (Wielka Brytania)

Organizowane od września 1939 roku we Francji i Wielkiej Brytanii Wojsko Polskie i wchodząca w jego skład Polska Marynarka Wojenna wymagały stworzenia sprawnego systemu uzupełniania kadry oficerskiej. System taki stworzony został w Wielkiej Brytanii. Pierwsza w dziejach Polski szkoła morska na obczyźnie zorganizowana została 23 listopada 1939 roku w Plymouth, w brytyjskiej bazie morskiej Devonport na ORP „Gdynia”³ (Cudny, 1991). Głównym zadaniem odtworzonej w warunkach wojny szkoły było umożliwienie dokończenia szkolenia podchorążym z rozwiązanej 12 września 1939 roku Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej.

Reaktywowana SPMW zachowała swój 3-letni cykl kształcenia (Komorowski i in., 2007). Zgodnie z przyjętym wojennym programem nauczania zajęcia teoretyczne ze względu na dostępność kadry dydaktycznej prowadzone były tylko na Wydziale Morskim i Wydziale Administracyjnym, natomiast praktyki morskie podchorążowie odbywali na bojowych okrętach polskich i brytyjskich. Daleko idąca pomoc ze strony przedstawicieli rządu polskiego i Admiralicji Brytyjskiej nie rozwiązywała jednak wszystkich problemów związanych z funkcjonowaniem uczelni. Poważnym problemem, przed którym stanęła komenda Szkoły, była pilna potrzeba uruchomienia szkolenia podchorążych w specjalnościach technicznych. Uwzględniając trudności związane z otwarciem Wydziału Technicznego, wynikające przede wszystkim z braku kadry dydaktycznej, zdecydowano się na skorzystanie z oferty angielskiej, aby przy kształceniu podchorążych w specjalnościach technicznych funkcję Wydziału Technicznego pełnił Royal Naval Engineering Collage w Keyham (Królewskie Kolegium Inżynierii Marynarki Wojennej). Royal Naval Engineering Collage (RNEC) Keyham, później Manadon (przedmieścia Plymouth) służyły jako centra szkoleniowe Royal Navy Engineer Officer w latach 1880–1995⁴ (Romanowicz, 2002, 2012). W dniu

³ ORP „Gdynia” – dawny pasażerski statek transatlantyczny GAL-u „Kościuszko” wydzierżawiony przez PMW. Była to sześciopokładowa jednostka o wyporności 7 tys. ton, na której można było zaokrętować około 800 ludzi.

⁴ Royal Naval Engineering Collage został założony jako Keyham Collage w lipcu 1880 roku. Jego zadaniem było szkolenie inżynierów morskich (w czasie I wojny światowej uczelnia przeszła do

10 stycznia 1940 roku studia na Royal Naval Engineering College podjęło siedmiu podchorążych Wydziału Technicznego SPMW.

Ze względu na znaczne straty aliantów ponoszone w Bitwie o Atlantyk zapadła decyzja o oddaniu ORP „Gdynia” Polskiej Marynarce Handlowej. Dnia 30 czerwca 1940 roku opuszczona została bandera wojenna na ORP „Gdynia”. Nową siedzibą SPMW z dniem 4 lipca 1941 roku został oddany do jej dyspozycji przez Brytyjską Admiralicję budynek koszarowy na Stocke Terrace in Devonport w pobliżu Plymouth, nazywany od tego momentu „Polish Naval Barracks”. W budynku tym miała miejsce pierwsza promocja absolwentów SPMW w Wielkiej Brytanii, w czasie której 1 września 1941 roku wiceadm. Jerzy Świrski promował 40 podchorążych, w tym siedmiu podchorążych Wydziału Technicznego.

Druga sześciuosobowa grupa podchorążych Wydziału Technicznego rozpoczęła studia na Royal Naval Engineering Collage 1 maja 1942 roku. Z grupy tej 3 maja 1944 roku czterech podchorążych zostało mianowanych podporucznikami marynarki (dwóch podchorążych z tej grupy zginęło 8 października 1943 roku na ORP „Orkan”). Przedstawiony powyżej system kształcenia funkcjonował do jesieni 1943 roku, kiedy to drastycznie zmalała ilość podchorążych szkolonych w SPMW. Z powodu dużych braków w korpusie oficerów morskich, a także ze względu na konieczność szybkiego obsadzania stanowisk oficerskich na okrętach przekazywanych KMW w ramach dzierżawy przez Royal Navy, konieczne było przeprowadzenie zmian w systemie szkolenia oficerów, sprowadzające się przede wszystkim do skrócenia okresu szkolenia. Dnia 1 września 1943 roku SPMW przeniesiona została do Obozu Szkolnego MW w Bickleigh (Devonshire), a 17 września 1943 roku szef KMW powołał trzywydziałową Szkołę Podchorążych Rezerwy Marynarki Wojennej (SPRMW), która funkcjonowała równolegle z SPMW. Zajęcia z pierwszą grupą kandydatów na podchorążych rezerwy (na Wydziale Morskim i Wydziale Administracyjnym) rozpoczęto 1 października 1943 roku. Dopiero w lipcu 1944 roku w SPMW (SPRMW) uruchomiono nowy kurs podchorążych liczący 43 osoby (w tym 13 osób na Wydziale Technicznym, które miały się kształcić na Politechnice Londyńskiej (Komorowski i in., 2007; Nawrot, 2004, 2005). Podchorążowie wydziału rocznika 1944/1945 kształcili się także w kilku innych brytyjskich uczelniach: The City and Guilds College, Northampton Polytechnic (sześciu pchor.) i w Sir John Cass Technical Institute (dwóch pchor.) (Romanowicz, 2002).

Dnia 5 grudnia 1944 roku szkołę przeniesiono z Bickleigh do nowo utworzonego Obozu Marynarki Wojennej ORP „Bałtyk” w Okehampton. Pierwsza promocja

szkolenia podchorążych kierowanych do służby na okrętach marynarki wojennej). Po wojnie uczelnia powróciła do kształcenia inżynierskiego. W 1937 roku ogłoszono plany przeniesienia uczelni do Manadon. Nowa uczelnia została otwarta w maju 1940 roku, szybko rozwijając się w okresie II wojny światowej. Do 1945 roku na terenie Manadon powstało kilka nowych (stałych i tymczasowych) budynków, a pierwotny dworek w Keyham zaczął służyć do zakwaterowania personelu (nowe budynki zostały otwarte w Manadon w 1940 roku, a stara uczelnia w Keyham została zamknięta 18 lat później).

w SPRMW odbyła się 5 stycznia 1945 roku (na Wydziale Technicznym było promowanych pięć osób). Szkolenie drugiej grupy podchorążych rezerwy zakończono w kwietniu 1946 roku, a ich promocja odbyła się 3 maja 1946 roku (na Wydziale Technicznym promowana była jedna osoba).

Po zakończeniu działań wojennych zarówno SPRMW, jak i SPMW kontynuowały szkolenie. W szkole przebywało 34 podchorążych rezerwy (w tym dziewięciu na Wydziale Technicznym). Dopiero wskutek rozwiązania PMW w Wielkiej Brytanii z dniem 1 stycznia 1946 roku SPMW i SPRMW zakończyły swoją działalność. Ostatecznie od 1939 do 1946 Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej ukończyło w Morskim Korpusie Technicznym 16 podporuczników marynarki i dwóch podporuczników marynarki rezerwy.

W lipcu 1945 roku podjęto działania zmierzające do odtworzenia w kraju OSMW. Projekt powołania szkoły łącznie z jej strukturą, zasadami naboru kandydatów i programami szkolenia został opracowany w Sztapie Głównym Marynarki Wojennej w drugiej połowie 1945 roku pod kierownictwem kmdr. dypl. Adama Mohuczego (Drzewiecki, 2002), który z dniem 20 lipca 1945 roku powołany został na stanowisko zastępcy komendanta szkoły i dyrektora nauk (Nawrot, 2012). Do 29 października 1945 roku opracowane zostały założenia organizacyjne, etatowe, budżetowe i programowe mającej powstać uczelni, w której przyjęto trzyletni czas studiów. Określono wówczas również warunki, jakie mieli spełniać kandydaci. Nowo tworzona szkoła pod względem organizacyjnym zbliżona została do zasad funkcjonowania przedwojennej Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej. Rozkazem nr 012/org. z dnia 18 stycznia 1946 roku projekt organizacji uczelni został zatwierdzony przez naczelnego dowódcę ludowego Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Rola-Żymierskiego. W rezultacie 1 lutego 1946 roku rozkazem pełniącego obowiązki Dowódcy Marynarki Wojennej kmdr. dypl. Adama Mohuczego została sformowana w Gdyni Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej (OSMW) zlokalizowana w Gdyni na Oksywiu. Uczelnia pod tą nazwą funkcjonowała do stycznia 1959 roku, a jej zadaniem miało być kształcenie kandydatów na oficerów specjalistów morskich. Odtworzona Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej była jednak tylko przejściowym rozwiązaniem przed utworzeniem wyższej wojskowej uczelni morskiej.

Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej – 1946

Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej zorganizowana została na Oksywiu w przedwojennych koszarach Polskiej Marynarki Wojennej (zbudowanych w latach 1924–1928). Ze względu na znaczne zniszczenie budynku koszar i jego nieprzystosowanie do szkolenia przysyłanych oficerów PMW, podjęta została decyzja o umieszczeniu jej do 1947 roku w budynku po byłym Szpitalu Marynarki Wojennej, również

zlokalizowanym na Oksywiu (obecnie w budynku tym znajduje się Specjalistyczna Przychodnia Lekarska MW) (Komorowski i in. 2007).

Zadaniem OSMW było kształcenie kandydatów na oficerów Polskiej Marynarki Wojennej w cyklu trzyletnim na dwóch wydziałach: Morskim i Technicznym. Kandydaci do szkoły, według wstępnych założeń, mieli się legitymować ukończeniem liceum oraz zdać egzamin konkursowy z języka polskiego i matematyki obejmujący zakres szkoły średniej.

Rozkazem p.o. dowódcy Marynarki Wojennej kmdr. dypl. Adama Mohuczego z dnia 23 stycznia 1946 roku wprowadzona została organizacja OSMW obejmująca m.in. Oddział Szkolenia Wydziału Technicznego z jedną klasą techniczną. Z tą chwilą rozpoczęła się powojenna historia Wydziału Technicznego OSMW, a następnie jego funkcjonowanie w ramach WSMW i AMW.

Dyrektorem nauk Wydziału Technicznego został kmdr por. inż. Adolf Zelenay⁵ (Romanowicz, 2003), któremu podlegał Oddział Szkolenia Wydziału Technicznego. Rekrutację kandydatów na pierwszy rok nauczania przeprowadzono w dniach 5–9 lipca 1946 roku (Komorowski i in., 1995), głównie wśród kadry zawodowej WP (w tym również MW), a inauguracja pierwszego roku nauki miała miejsce w sierpniu tego roku. Zajęcia dydaktyczne prowadzone były w bardzo trudnych warunkach lokalowych przy braku podstawowych pomocy naukowych do ćwiczeń praktycznych, a przede wszystkim podręczników do przedmiotów specjalistycznych. W tej sytuacji wykładowcy przystąpili do pracy nad własnymi opracowaniami naukowymi, książkami i skryptami.

Okazało się, że rozpoczęte zajęcia dydaktyczne, realizowane wspólnie dla obu kierunków (morskiego i technicznego), ze względu na bardzo zróżnicowany poziom wykształcenia słuchaczy muszą być ograniczone do wyrównania ogólnego poziomu przed przystąpieniem do realizacji właściwego programu nauczania. Podział ten nastąpił dopiero po roku nauki, w lipcu 1947 roku, kiedy utworzona została jedna grupa techniczna. W toku roku szkolnego 1946/1947 okazało się, że braki w wykształceniu znacznej części słuchaczy są tak duże, że okres nauczania musi zostać przedłużony o rok. Pierwszy rok nauczania nazwany później zerowym lub przygotowawczym był przeznaczony na uzupełnienie wykształcenia średniego (była to praktyka stosowana w tym okresie również na uczelniach cywilnych). Dopiero kolejne trzy lata przeznaczano na nauczanie przedmiotów ogólnokształcących i ogólnotechnicznych oraz specjalistycznych i wojenno-morskich.

⁵ Adolf Zelenay (ur. 23.07.1895 r. w Uljanowce – zm. 13.03.1974 r. w Otwocku), studiował na Wydziale Mechanicznym Politechniki Kijowskiej, inżynier elektryk, absolwent Politechniki Warszawskiej. Do wybuchu wojny w 1939 r. pracował w Wydziale Elektrycznym KMW, był wykładowcą SPMW, 1.01.1938 r. awansował na stopień kmdr. ppor., od kwietnia 1938 r. był w Komitecie Redakcyjnym „Przeglądu Morskiego”. W 1952 r. zwolniony z MW, przeniesiony w stan spoczynku w stopniu kmdr. por. (Sawicki, 1996; Chrzanowski i Gąsiorowski, 2001).

Kolejny nabór do OSMW miał miejsce w lipcu 1947 roku. Ze 176 kandydatów przyjętych zostało jedynie 75, których podzielono na kierunek pokładowy i techniczny. Początkowo wszyscy szkolili się przez jeden rok razem, wyrównując poziom wykształcenia z zakresu szkoły średniej.

W lipcu i sierpniu 1948 r. przeprowadzono następny nabór kandydatów do OSMW, tym razem spośród młodzieży środowiska cywilnego, ale przy częściowym udziale kandydatów również z wojska. Spośród przyjętych po egzaminach wstępnych kandydatów, którzy otrzymali tytuł podchorążego, utworzono na Wydziale Technicznym jedną grupę. Podchorążowie obu wydziałów, podobnie jak przy naborze w 1947 roku, szkolili się przez pierwszy rok według wspólnego programu, którego celem było wyrównanie poziom wykształcenia i doprowadzenie do poziomu prawie maturalnego. Po roku zerowym wprowadzone zostały nowe programy nauczania, będące programami specjalistycznymi. Na Wydziale Technicznym początkowo szkolono mechaników tylko w specjalności silnikowej, ale po upływie dwóch lat, a więc na ostatnim trzecim roku nauczania specjalistycznego, wyodrębniono z nich grupę, którą przekwalifikowano na kierunek elektryczny. Dla następnych roczników podchorążych (nabory w 1949 i 1950 roku) po roku zerowym wprowadzono podział na specjalność silnikową i parową, a później elektryczną (nabór 1951). Taki podział utrzymywał się przez szereg lat.

We wrześniu 1947 roku stanowisko dyrektora nauk Wydziału Technicznego objął kmdr ppor. inż. Zygmunt Jasiński. Ponieważ na wydziale rozpoczęto wykładanie dalszych przedmiotów ogólnokształcących oraz przedmiotów ogólnotechnicznych, na wykładowców, obok etatowych oficerów wydziału, angażowano studentów Wydziału Budowy Okrętów Politechniki Gdańskiej (Wielebski, 2005). W kwietniu 1948 roku do OSMW został skierowany kpt. mar. Jan Wąsowicz (Winiarski, 1998), który objął stanowisko zastępcy dyrektora nauk OSMW ds. szkolenia technicznego, czyli w rzeczywistości kierował Wydziałem Technicznym.

W związku z doskonaleniem organizacji pracy dydaktycznej w OSMW w październiku 1950 roku wraz z nowym rokiem szkolnym wprowadzono cykle przedmiotowe łączące pokrewne przedmioty: ogólnotechniczny kierowany przez Jerzego Połubińskiego, silników spalinowych i mechanizmów pomocniczych kierowany przez kmdr. por. Mikołaja Pyszego, maszyn parowych kierowany przez kpt. mar. Janusza Kundego i elektrotechniczny kierowany przez kpt. mar. Edwarda Bratnikowa (Czyż, 1991).

W dniu 7 października 1949 roku komendantem OSMW został kmdr. Wiktor Rukiewicz. Polak z pochodzenia, oficer morski w carskiej Rosji, a następnie w Armii Radzieckiej. Kmdr Wiktor Rukiewicz zapoczątkował kolejne zmiany organizacyjne, które doprowadziły do upodobnienia się uczelni do radzieckiego modelu szkół morskich. W miejsce wydziałów powołano fakultety (pokładowy i techniczny), w miejsce dotychczasowych cykli utworzono katedry oraz zmodyfikowano programy kształce-

nia, tym samym ukształtowała się ostatecznie dwuwydziałowa struktura OSMW, w której podkreślona została pewna samodzielność wydziałów: Pokładowego (poprzednio Morskiego) i Technicznego.

Zmiany organizacyjne szkoły zapoczątkowane przez kmdr. Wiktora Rukiewicza kontynuował kmdr Wiktor Rożkow, kolejny oficer radziecki piastujący stanowisko komendanta OSMW (od grudnia 1949 roku do 13 września 1954 roku).

W dniu 8 października 1950 roku miała miejsce pierwsza promocja 26 kursantów Wydziału Technicznego OSMW, spośród których wielu w późniejszym okresie zajęło odpowiedzialne stanowiska w Marynarce Wojennej (Czarnecki, 1992).

Lata 1946–1950 były okresem kształtowania się struktury organizacyjnej wydziału. Początkowo bez podziału na jednostki dydaktyczne, z angażowaniem do wykładów nielicznej grupy etatowych oficerów wydziału, oficerów specjalistów z floty i ówczesnego szefostwa tyłów oraz w dalszym ciągu studentów Politechniki Gdańskiej.

W 1950 roku do OSMW przybyła grupa oficerów radzieckich (Czyż, 1991). Dwóch z nich zostało skierowanych na Wydział Techniczny, byli to kmdr por. inż. Walenty Nesterenko, który objął stanowisko kierownika Wydziału Technicznego, i kmdr por. Mikołaj Pyszny, wykładowca przedmiotów technicznych specjalistycznych. Pełniący do tego czasu obowiązki kierownika Wydziału Technicznego kmdr ppor. inż. Jan Wąsowicz przeszedł na stanowisko pomocnika.

W latach 1950/1951 roku pojawiła się inicjatywa wprowadzenia w OSMW wyższych studiów zawodowych, które w tym okresie zostały wprowadzone np. na politechnikach cywilnych. W związku z powyższym przygotowano programy nauczania oparte na programach studiów inżynierskich Wydziału Budowy Okrętów i Wydziału Budowy Maszyn Politechniki Gdańskiej. Komenda OSMW, a przede wszystkim kierownictwo Wydziału Technicznego, dążyło do uzyskania oficjalnego uznania studiów pierwszego rocznika podchorążych (lata 1948–1952) za studia inżynierskie i wydania im dyplomów inżynierskich. W ramach tych starań, mając na celu zbliżenie toku studiów w OSMW do studiów na politechnice, do planów studiów wprowadzono na Wydziale wykonywanie projektów dyplomowych z silników spalinowych oraz maszyn i urządzeń elektrycznych. Na egzaminy dyplomowe zapraszani byli profesorowie Politechniki Gdańskiej, którzy na podstawie przebiegu egzaminów oraz przedstawionych projektów dyplomowych wydali później pozytywną opinię o poziomie nauczania na Wydziale Technicznym OSMW. Okazało się jednak, że ze względów formalno-prawnych oraz niedostatecznej obsady kadrowej szkoły nie można było uznać nauki w OSMW za studia wyższe, tym samym nie można było wydać dyplomów inżynierskich. W tej sytuacji w następnych latach rozpoczęto systematyczne prace przygotowawcze zmierzające do uzyskania takich uprawnień przy zachowaniu obowiązującej procedury prawnej. W ramach tych przygotowań wprowadzono w szkole kolejne zmiany strukturalne. Powołana została Rada Naukowa OSMW, zorganizowano fakultety, utworzono katedry, zaangażowano (w większości poprzez po-

wołanie do służby wojskowej) dalszych absolwentów politechnik i uniwersytetów. Zgodnie z planami przekształcenia OSMW w szkołę wyższą, w latach 1951–1952 w celu wzmocnienia kadrowego zatrudniono na Wydziale Technicznym kolejnych absolwentów politechnik, powołując ich jednocześnie do służby zawodowej w wojsku i nadając im stopień porucznika marynarki. Z Wydziału Budowy Okrętów Politechniki Gdańskiej powołani zostali mgr inż. Władysław Czyż, Jerzy Połubiński, Stanisław Rutkowski i Aleksander Kowalski. Z Wydziału Elektrycznego: mgr inż. Edmund Gałuszko i Mieczysław Wierzejski, a z Wydziału Mechanicznego Politechniki Śląskiej – mgr inż. Marian Harańka (zatrudnienie absolwentów politechnik, a także Gdańskiego Fakultetu Wojskowego następowało również w latach późniejszych) (Czyż, 1991; Klatka, 1996; Komorowski i in. 1995). Ponadto opracowano nowe, tym razem już bardzo szczegółowe programy nauczania, przy czym przy ich tworzeniu konsultowano się i korzystano z rad profesorów Politechniki Gdańskiej, którzy z dużą przychylnością tych rad udzielali. Zdołali oni dobrze poznać szkołę i zapoznać się z jej rzeczywistym poziomem nauczania, gdyż w dalszym ciągu byli zapraszani i uczestniczyli w egzaminach dyplomowych absolwentów Wydziału Technicznego.

Po 1951 roku nastąpił szybki proces podnoszenia kwalifikacji przez kadre naukowo-dydaktyczną uczelni, która od roku 1954 rozpoczęła regularne studia w akademiach i wyższych szkołach oficerskich Marynarki Wojennej Związku Radzieckiego (Będźmirowski, 2009). Jednak największe znaczenie miały studia w polskich uczelniach cywilnych i wojskowych, a także ścisła współpraca z Politechniką Gdańską. Efektem podnoszącego się poziomu naukowego kadry uczelni było wydanie w latach 1948–1955 kilkunastu wydawnictw fachowo-wojskowych.

W latach 1952–1953, jako działanie przygotowawcze do przekształcenia OSMW w uczelnię wyższą, wprowadzone zostały kolejne zmiany strukturalne. Wydziałom nadano, wzorem wojskowych uczelni radzieckich, nazwy fakultetów, a cykle przedmiotowe przemianowano na katedry. Komendantem Fakultetu Technicznego pozostał kmdr inż. Walenty Nesterenko. Na Fakultecie powstały: Katedra Silników Spalinowych i Mechanizmów Pomocniczych kierowana przez kmdr. inż. Walentego Nesterenkę, Katedra Ogólnotechniczna kierowana przez kmdr. Mikołaja Pysznego, Katedra Maszyn i Turbin Parowych kierowana przez por. mar. mgr. inż. Władysława Czyża oraz Katedra Elektrotechniki kierowana przez kpt. mar. mgr. inż. Mieczysława Wierzejskiego. W nowej strukturze organizacyjnej OSMW podchorążowie, którzy dotychczas byli zorganizowani w batalion szkolny, zostali podporządkowani komendantom fakultetów. Bezpośrednim dowódcą podchorążych Fakultetu Technicznego został por. mar. Henryk Huszcza, któremu podlegali dowódcy plutonów i ich zastępcy. Taka struktura Fakultetu Technicznego zachowała się do roku 1955. Walka o przemianowanie szkoły w uczelnię wyższą trwała. Należy podkreślić, że już w 1948 roku ówczesny komendant OSMW kmdr Robert Satanowski wystąpił drogą służbową do MON z pierwszą formalną propozycją nadania OSMW uprawnień szkoły wyższej

i nadanie absolwentom Wydziału Technicznego tytułu inżyniera zawodowego. Inicjatywa ta nie została jednak poparta przez przełożonych. Drugą próbę 22 kwietnia 1952 roku podjął kolejny komendant OSMW – kmdr Mikołaj Rożkow. Konsultacje i uzgodnienia trwały aż do grudnia 1954 roku. W tej niezbyt jasnej sytuacji w 1953 roku, aby przekonać przełożonych, na fakultecie postanowiono na wzór studiów prowadzonych na politechnikach w ramach studiów dwustopniowych opracować programy czteroipółletnich wyższych studiów zawodowych dla specjalności silnikowej, parowej i elektrycznej. Programy te pod względem liczby godzin przeznaczonych na przedmioty ogólnotechniczne były zbliżone do liczby godzin obowiązujących na wyższych studiach zawodowych na Wydziałach Mechanicznym i Elektrycznym Politechniki Gdańskiej, a na przedmioty specjalistyczne były nawet większe. Był to jednak okres, w którym uczelnie cywilne zaczęły przechodzić na jednolite studia magisterskie, dlatego na Fakultecie Technicznym przygotowane zostały kolejne nowe plany i programy studiów magisterskich (dla specjalności silnikowej, parowej i elektrycznej). Studia były przewidziane na pięć i pół roku (10 semestrów wykładowych i 11. dyplomowy). Ogólna liczba godzin programowych wynosiła około 6300, w tym około 3600 na przedmioty ogólnokształcące, ogólnotechniczne i specjalistyczne. Pozostałe godziny przeznaczano na przedmioty ekonomiczno-społeczne, ogólnowojskowe i wojenno-morskie. Powyższe plany i programy opracowano w 1955 roku i zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Obrony Narodowej przed zatwierdzeniem musiały być uzgodnione z Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego, co w rzeczywistości sprowadzało się do ich rozpatrzenia i pozytywnego zaopiniowania ich przez Radę Wydziału Budowy Okrętów i Wydziału Elektrycznego Politechniki Gdańskiej.

W grudniu 1954 roku odbyła się konferencja dowództwa MW, OSMW oraz kierownictwa Politechniki Gdańskiej z udziałem przedstawicieli MSW, na której sprecyzowano i pozytywnie zaopiniowano plan powołania Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej na bazie OSMW. Dniem przełomowym był 5 stycznia 1955 roku, kiedy wiceminister szkolnictwa wyższego Osman Achmatowicz poparł wniosek o utworzenie WSMW według ustaleń z grudnia 1954 roku. Po uzyskaniu pozytywnej opinii Rady Wydziału Budowy Okrętów i Wydziału Elektrycznego Politechniki Gdańskiej (w wyniku porozumienia międzyministerialnego) minister obrony narodowej wprowadził na Fakultecie Technicznym zarządzeniem z dnia 27 grudnia 1955 roku jednolite studia magisterskie (z ważnością od 1 października 1955 roku). Już pierwszy rocznik podchorążych, który zaczął pierwszy semestr według planów i programów studiów inżynierskich, przeszedł od drugiego semestru na studia magisterskie. Zgodnie ze zmienioną sytuacją WSMW została upoważniona do nadawania absolwentom Fakultetu Technicznego tytułu zawodowego magistra inżyniera odpowiedniej specjalności.

W dniu 11 czerwca 1955 roku Rada Ministrów podjęła uchwałę nr 439/55 o powołaniu WSMW na prawach akademii wojskowej.

Wyższa Szkoła Marynarki Wojennej (1955)

W rezultacie podjętych decyzji w 1955 roku rozpoczął się kolejny etap rozwoju systemu szkolenia oficerów polskich sił morskich. Komendantem Fakultetu Technicznego został kpt. mar. mgr inż. Władysław Czyż, a jego zastępcami por. mar. mgr inż. Zygmunt Plackowski (zastępca ds. szkolenia), kpt. mar. Henryk Chomicki (zastępca ds. politycznych) (Będźmirowski, 1999) i por. mar. Henryk Huszcza (zastępca ds. liniowych). Jednocześnie zostały utworzone katedry i powołani ich szefowie:

- Katedra Mechaniki i Wytrzymałości Materiałów – z-ca prof. mgr inż. Henryk Jarzyna,
- Katedra Metaloznawstwa i Technologii Metali – z-ca prof. mgr inż. Adam Łopuszański,
- Katedra Części Maszyn – z-ca prof. mgr inż. Jerzy Białkowski,
- Katedra Silników Spalinowych – kpt. mar. mgr inż. Stanisław Rutkowski,
- Katedra Kotłów i Turbin Parowych – kpt. mar. mgr inż. Aleksander Kowalski,
- Katedra Konstrukcji, Teorii i OPA Okrętu – por. mar. mgr inż. Jerzy Gniewszew,
- Katedra Elektrotechniki – kpt. mar. mgr inż. Mieczysław Wierzejski.

Na studia w WSMW w 1955 roku przyjęto wyłącznie kandydatów, którzy ukończyli szkołę średnią. Na Fakultet Techniczny przyjętych zostało około 100 podchorążych, z których utworzono dwie grupy na kierunku silnikowym i po jednej grupie na kierunkach parowym i elektrycznym. W tym samym czasie naukę dalej kontynuowali podchorążowie OSMW. Na podkreślenie zasługuje fakt, że żaden z tych ostatnich, mimo posiadania świadectwa maturalnego, nie uzyskał zgody na przeniesienie na studia w WSMW.

Kolejny, 1956 rok wiąże się w historii WSMW z dwoma ważnymi wydarzeniami. 7 października 1956 roku Wyższej Szkole Marynarki Wojennej nadane zostaje zaszczytne imię Bohaterów Westerplatte (Białek i in., 1972). W tym samym roku w sierpniu Prezydium Rządu podjęło uchwałę o zmniejszeniu liczebności sił zbrojnych. W związku z redukcjami, jakie miały miejsce w latach 1956–1958 w siłach zbrojnych, również w WSMW zaszła potrzeba skrócenia okresu studiów – dotyczyło to zwłaszcza Fakultetu Technicznego.

Dzięki uchwalonej 12 lutego 1960 roku ustawie o akademiach wojskowych, która zaliczała WSMW do rzędu akademii wojskowych, dopuszczającej równoległe prowadzenie zarówno studiów dwustopniowych, jak i studiów inżynierskich i magisterskich, minister obrony narodowej na wniosek Dowództwa Marynarki Wojennej w oparciu o powyższą ustawę wprowadził w WSMW studia dwustopniowe (Adamkiewicz, 1992). W wyniku tych zmian na Wydziale Technicznym podstawowymi studiami stały się studia inżynierskie (pierwszego stopnia). Słuchacze rocznika, którzy rozpoczęli studia w 1957 roku (z powodu redukcji sił zbrojnych nie było wówczas przyjęcia młodzieży maturalnej, a na studia przyjęto oficerów, których etaty ulegały redukcji) podlegali wprowadzonym zmianom od 1960 roku. Mimo rozpoczęcia

studiów według programów magisterskich zostali oni przekwalifikowani na studia inżynierskie w trakcie trzeciego roku studiów.

W 1957 roku w WSMW przeprowadzono kolejne zmiany organizacyjne. Zniesiono podział na fakultety, a w ich miejsce utworzono dwa Wydziały: Pokładowy i Techniczny. Komendantem Wydziału Pokładowego mianowano kmdr. ppor. Aleksandra Walczaka, a Technicznego – kmdr. ppor. zastępcę prof. mgr. inż. Władysława Czyża. Wydział Techniczny powstał na bazie dotychczasowego fakultetu z zachowaniem tych samych katedr. Zmiana nastąpiła jedynie na stanowisku szefa Katedry Metaloznawstwa i Technologii Metali, którym w 1956 roku został kmdr por. mgr inż. Andrzej Zimniak. Ostatecznie proces przekształcania OSMW w uczelnię wyższą o statusie akademii wojskowej trwał etapami aż do roku 1958 ze względu na aspekty społeczne i militarne oraz potrzebę zapewnienia nowej uczelni odpowiednio przygotowanej kadry do pracy dydaktycznej i badawczej.

W 1960 roku WSMW w celu usprawnienia funkcjonowania przechodzi kolejną reorganizację. Na obydwu wydziałach ponownie utworzono komendy wydziałów, podporządkowano im pododdziały podchorążych z rozwiązanego batalionu szkolnego oraz utworzono sekretariaty. Powołano również Rady Wydziałów jako organa doradcze komendantów wydziałów. W skład struktury organizacyjnej wydziału w latach 1960–1963 wchodziły (Nawrot, 2012): Katedra Mechaniki, Katedra Metaloznawstwa, Katedra Kotłów i Turbin, Katedra Konstrukcji i Żywotności okrętu, Katedra Konstrukcji Maszyn, Katedra Silników Spalinowych, Katedra Elektrotechniki i Katedra Silników Okrętowych.

W tym czasie na Wydziale Technicznym ponownie na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 1960 roku o akademiach wojskowych wprowadzono inżynierskie studia pierwszego stopnia w miejsce zlikwidowanych studiów magisterskich, do których powrócono w roku akademickim 1963/1964. Przyjęty wówczas kształt organizacyjny uczelni przy niewielkich zmianach obowiązywał aż do roku 1974.

W sierpniu 1960 roku dowódca Marynarki Wojennej polecił komendantowi WSMW opracowanie planu współdziałania katedr z poszczególnymi służbami Marynarki Wojennej w zakresie prac naukowo-badawczych, wynikających z potrzeb tych służb oraz z planu podnoszenia kwalifikacji pracowników naukowo-dydaktycznych. Plan ten uwzględniać miał prace doświadczalne, które mogły mieć zastosowanie w siłach morskich. Zgodnie z zaleceniami dowódcy Marynarki Wojennej uczelnia miała zostać ośrodkiem konsultacyjnym, a także prowadzić analizy i ekspertyzy naukowo-techniczne oraz prace badawcze dotyczące specyficznych zagadnień typowych dla Marynarki Wojennej. W efekcie tych zaleceń zmodernizowane i unowocześnione zostało zaplecze naukowo-badawcze Uczelni. Następową również stopniowa konsolidacja zespołów naukowo-badawczych Wydziału Technicznego, a jego struktura organizacyjno-funkcjonalna została przystosowana do nowych zadań. Dnia 23 kwietnia 1961 roku odbyły się pierwsze egzaminy magisterskie na Wydziale (nabór z 1955

roku). Tytuł magistra uzyskało wówczas 12 absolwentów w specjalności mechanicznej i sześciu w specjalności elektrycznej. Rok później tytuł magistra w specjalności mechanicznej uzyskało siedmiu absolwentów w specjalności mechanicznej i ośmiu w specjalności elektrycznej. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w tym czasie w komisjach egzaminacyjnych ze względu na brak własnej kadry naukowo-dydaktycznej uczestniczyli pracownicy naukowcy PG i WAT. Na wydziale wzrastało zainteresowanie pracą naukowo-badawczą przynoszącą coraz to wydajniejsze efekty.

W 1965 roku utworzone zostało Studium Eksploatacji Okrętów, którego kierownictwo powierzono kmdr. por. dr. inż. Zbigniewowi Zaczkowi, powołano również zespół badawczy do opracowania automatyzacji okrętów, którego pracami kierował kmdr prof. dr inż. Władysław Wojnowski.

Rok 1967 przyniósł WSMW zmianę systemu nauczania podchorążych. Jej podstawą stała się znowelizowana w 1965 roku ustawa o wyższym szkolnictwie wojskowym. Od roku akademickiego 1967/1968 na wydziale wprowadzono jednolite programy studiów inżynierskich pierwszego stopnia. Dla kierunku mechanicznego czas nauki wynosił cztery lata i osiem miesięcy, a dla kierunku elektrycznego cztery lata i dwa miesiące. Absolwenci otrzymywali tytuł zawodowy inżyniera. Zmianom tym podlegały roczniki od 1965 roku. W lipcu 1969 roku komendant Wydziału kmdr por. doc. mgr inż. Władysław Czyż, odchodząc na emeryturę, przekazał swoje obowiązki kmdr. por. doc. dr. inż. Władysławowi Wojnowskiemu. Kolejną ważną datą dla uczelni i wydziału był 27 lutego 1971 roku, kiedy to nowym komendantem WSMW został kontradmirał Witold Gliński, który z ogromną pasją, uporem i konsekwencją przez kolejne lata (do października 1983 roku) dynamicznie rozwijał WSMW. W trakcie jego kadencji gruntownie została zmodernizowana baza dydaktyczna, uczelnia wzbogaciła się o własne kadry naukowe oraz specjalnie zbudowane i wyposażone nowe okręty szkolne (Komorowski, 1999).

Po 1972 roku w działalności WSMW nastąpił jakościowy przełom, w którym ustalone zostały główne kierunki badań naukowych, dokonano zmian w strukturze organizacyjnej uczelni oraz skoncentrowano w uczelni cały potencjał badawczy Marynarki Wojennej (Zalewski, 2002). Zintegrowana w ten sposób działalność naukowo-badawcza umożliwiła lepsze wykorzystanie aparatury badawczej oraz bardziej elastyczne niż dotychczas organizowanie interdyscyplinarnych zespołów badawczych. Rezultatem tych zmian w maju 1972 roku była znaczna zmiana struktury Wydziału Technicznego. Pokrewne katedry połączono wówczas w katedry „tematyczne” o większej obsadzie etatowej, podzielone wewnętrznie na zakłady. Najistotniejsze zmiany strukturalne nastąpiły jednak w drugiej połowie lat 70., kiedy to zgodnie z ówczesnym trendem do formowania na uczelniach instytutów w miejsce katedr, na wydziale zaczęto myśleć również o wprowadzeniu podobnego rozwiązania. W celu zdobycia doświadczeń w 1974 roku powołany został nieetatowy Instytut Technicznej Eksploatacji Okrętów (komendant: kmdr por. dr inż. Stanisław Ciesielski), w skład

którego wchodziły Zakład Eksploatacji Okrętów i Zakład Okrętowych Silników Spalinowych (Charchalis, 1991), a w 1976 roku powołano nieetatowy Instytut Podstaw Budowy Maszyn Okrętowych (komendant: kmdr doc. dr hab. inż. Zbigniew Zaczek), w skład którego wchodziły Zakład Mechaniki, Zakład Podstaw Konstrukcji Maszyn, Zakład Metaloznastwa i Technologii Metali oraz Zakład Odporności Udarowej Konstrukcji (Cudny, 1991). Nowa, instytutowa struktura wydziału została ostatecznie wprowadzona w roku akademickim 1978/1979, czyli w roku, w którym Wydział Mechaniczny zmienił nazwę na Wydział Mechaniczno-Elektryczny. W skład nowej struktury Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego weszły jako etatowe dwa dotychczasowe nieetatowe instytuty z następującymi zmianami:

– w Instytucie Podstaw Budowy Maszyn Okrętowych komendantem został kmdr prof. dr inż. Konstanty Cudny,

– w Instytucie Technicznej Eksploatacji Okrętów utworzony został nowy zakład naukowo-badawczy – Zakład Niezawodności Techniki Okrętowej – oraz powołano dwa nowe organizujące się od pewnego czasu instytuty:

- Instytut Konstrukcji i Napędu Okrętu (komendant: kmdr prof. dr inż. Władysław Wojnowski), w skład którego wchodziły: Zakład Napędów Okrętowych, Zakład Teorii Konstrukcji i Żywotności Okrętu, Zakład Sprzętu Nurkowego i Technologii Prac Podwodnych,
- Instytut Elektroniki i Elektrotechniki (komendant: kmdr doc. dr inż. Mieczysław Wierzejski), w skład którego wchodziły: Zakład Elektroniki i Automatyki, Zakład Elektrotechniki, Zakład Automatykacji Okrętów (naukowo-badawczy).

Po raz pierwszy w historii Wydziału pojawiły się jego strukturze etatowe zakłady naukowo-badawcze (Bergier i Piaseczny, 1991; Zembrzuski, 1991).

Koniec lat 70. to również otwarcie Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego na szkolenie słuchaczy zagranicznych, którzy szkoleni byli według programów przewidzianych dla słuchaczy polskich z pominięciem przedmiotów społeczno-politycznych i ogólnowojskowych: w latach 1979–1986 studiowało 105 słuchaczy z Libii (45 na kierunku mechanicznym i 60 na kierunku elektrycznym), a w latach 1980–1991 – 34 słuchaczy z Wietnamu (19 na kierunku mechanicznym i 15 na kierunku elektrycznym).

W sierpniu 1983 roku komendantem Wydziału został kmdr prof. dr inż. Konstanty Cudny, który jednocześnie pozostał nadal komendantem Instytutu Podstaw Budowy Maszyn Okrętowych. W skład komendy Wydziału weszli: z-ca ds. naukowych kmdr dr inż. Tadeusz Bergier, z-ca ds. szkolenia kmdr dr inż. Henryk Wacewicz, oficer wychowawczy kmdr mgr inż. Mirosław Jurek.

Szybki rozwój prac naukowo-badawczych Wydziału możliwy był dzięki szybkiemu rozwojowi naukowemu własnej kadry. Począwszy od 1966 roku, corocznie kilku nauczycieli akademickich Wydziału Technicznego uzyskiwało stopnie naukowe

doktora. Początkowo stopnie te były efektem indywidualnych zainteresowań i badań naukowych pracowników Wydziału, a w latach późniejszych wynikały one również z prac naukowo-badawczych, jakie od lat 70. prowadzono na Wydziale Technicznym. W latach 1959–1991 doktoryzowało się ogółem 70 nauczycieli akademickich (55 wojskowych i 15 cywilnych – w tym 35 osób na PG). Najwięcej osób doktoryzowało się w Instytucie Podstaw Budowy Maszyn Okrętowych (23), a następnie w Instytucie Elektroniki i Elektrotechniki (21), Konstrukcji i Napędu Okrętów (16) oraz Technicznej Eksploatacji Okrętów (10) (Charchalis, 2017).

Akademia Marynarki Wojennej (od 1987 do dziś)

Z powodu sytuacji społeczno-politycznej i regresu gospodarczego kraju oraz osłabieniu funkcji nauki korzystne tendencje i osiągnięcia lat 70., kadry WSMW uległy częściowemu zahamowaniu i obniżeniu na początku lat 80. Pomimo trudności uczelnia zachowała jednak wszystkie z przyjętych kierunków specjalizacji oraz zespoły naukowe, ale ich zdolność wykonawcza spadła prawie o połowę.

Dnia 17 lipca 1987 roku Sejm uchwalił Ustawę o przekształceniu Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej w Akademię Marynarki Wojennej (AMW). Utworzenie Akademii Marynarki Wojennej ujednoliciło nazwę na zgodną ze statusem uczelni. Początkowo przejęła ona strukturę i system kształcenia swojej poprzedniczki. Rok ten był rokiem ważnym dla Wydziału, ponieważ uzyskał uprawnienia do nadawania stopnia doktora nauk technicznych w zakresie budowy i eksploatacji maszyn.

Z dniem 21 sierpnia 1991 roku zmienił się komendant Wydziału – został nim kmdr dr hab. inż. Zygmunt Kitowski. W skład komendy Wydziału weszli: z-ca ds. naukowych kmdr dr inż. Henryk Wacewicz, z-ca ds. szkolenia kmdr dr inż. Andrzej Adamkiewicz, oficer wychowawczy kpt. mgr Leszek Wendicki. W skład struktury wydziału wchodziły cztery instytuty:

- Instytut Elektroniki i Elektrotechniki (kierownik: kmdr dr hab. inż. Zygmunt Kitowski); Skład Instytutu: Zakład Elektroniki i Automatyki, Zakład Elektrotechniki, Zakład Automatykacji Okrętów,
- Instytut Konstrukcji i Napędu Okrętów (kierownik: kmdr dr hab. inż. Adam Charchalis); Skład Instytutu: Zakład Napędów Okrętowych, Zakład Konstrukcji i Żywotności Okrętów, Zakład Sprzętu Nurkowego i Technologii Prac Podwodnych,
- Instytut Technicznej Eksploatacji Okrętu (kierownik: kmdr dr inż. Tadeusz Bergier); Skład Instytutu: Zakład Okrętowych Silników Spalinowych i Turbozespołów Spalinowych, Zakład Eksploatacji Okrętów, Zakład Niezawodności Techniki Okrętowej,
- Instytut Podstaw Budowy Maszyn Okrętowych (kierownik: kmdr dr hab. inż. Stanisław Dobrociński); Skład Instytutu: Zakład Pod-

staw Konstrukcji Maszyn, Zakład Mechaniki, Zakład Materiałoznawstwa i Technologii Metali, Zakład Odporności Udarowej).

Po niewątpliwych postępach w zakresie doktryzowania, w latach 70. rozpoczęto starania w kierunku zwiększenia liczby samodzielnych pracowników naukowych (w kolejnych latach stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskało ponad 30 pracowników wydziału). Ważnym wydarzeniem dla WME było przyjęcie w 1992 roku przez Radę Wydziału opracowanej przez dowódcę kursu wydziału kmdr. ppor. Andrzeja Wasilewskiego odznaki wydziału.

Wielu nauczycieli akademickich Wydziału Technicznego (później Mechaniczno-Elektrycznego) w omawianym okresie uzyskało nominacje profesorskie (Charchalis, 1991; Czyż, 1991):

- kmdr z-ca prof. dr inż. Andrzej Zimniak (1963),
- kmdr por. doc. dr inż. Władysław Wojnowski (1973),
- kmdr doc. dr inż. Konstanty Cudny (1978),
- kmdr doc. dr hab. inż. Zbigniew Zaczek (1978),
- kmdr doc. dr inż. Mieczysław Wierzejski (1979),
- kmdr doc. dr hab. Jerzy Gniewszew (1990),
- kmdr dr hab. inż. Adam Charchalis (1994),
- kmdr dr hab. inż. Zygmunt Kitowski (1997),
- kmdr dr hab. inż. Jerzy Girtler (1998),
- kmdr dr hab. inż. Franciszek Grabski (2003),
- kmdr dr hab. inż. Leszek Piaseczny (2003),
- dr hab. inż. Antoni Wiliński (2011),
- kmdr rez. dr hab. inż. Zbigniew Korczewski (2011 – jako pracownik PG) i inni.

Od 1990 roku siły zbrojne znalazły się w permanentnej reformie (z 16 uczelni wojskowych pozostało pięć). Pojawiające się w tym okresie koncepcje reformy szkolnictwa wojskowego miały na celu radykalne zmniejszenie obciążenia budżetu MON. W latach 2001–2002 miała miejsce kolejna reorganizacja szkolnictwa wojskowego. Obejmowała ona trzy akademie wojskowe (AON, WAT, AMW), dwie wyższe szkoły oficerskie (WSOWL we Wrocławiu i WSOSP w Dęblinie) oraz osiem szkół podoficerskich.

Podstawowymi uwarunkowaniami, jakie wzięto wówczas pod uwagę, były między innymi:

- założenie, że szkolnictwo wojskowe będzie integralną częścią narodowego systemu edukacji,
- założenie, że szkolnictwo wojskowe przygotowuje kadrę zawodową SZ RP do zadań wynikających ze standardów obowiązujących w NATO oraz Unii Europejskiej,

- założenie, że szkolnictwo wojskowe będzie wpisane w cywilny system kształcenia akademickiego, ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami (wpisanie kierunków wojskowych na listę Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, uznawanie dyplomów uczelni wojskowych przez pracodawców cywilnych, spełnienie warunków dotyczących liczby samodzielnych pracowników naukowych na poszczególnych wydziałach),
- ewaluacja wyższego szkolnictwa wojskowego przebiegnie zgodnie z zapisami deklaracji bolońskiej,
- elementy systemu przygotowane będą do szkolenia i kształcenia żołnierzy z innych krajów, w tym krajów należących do NATO,
- konieczność optymalizacji systemu szkolnictwa wojskowego wynikająca z możliwości finansowych resortu MON.

Opracowana na polecenie Ministra Obrony Narodowej *Koncepcja doskonalenia systemu szkolnictwa wojskowego w Siłach Zbrojnych RP* została skierowana pismem nr 2577/DKiSzW z dnia 5 lipca 2004 roku do dowódcy Marynarki Wojennej RP, który rozkazem nr 116/OSS przekazał ją powołanemu w MW zespołowi w celu opracowania kształtu systemu szkolnictwa wojskowego – propozycji MW.

W zaistniałej sytuacji Uczelnia musiała zmierzyć się z nowymi, historycznymi, bardzo poważnymi zadaniami mającymi decydujący wpływ na dalszy los Uczelni i jej wydziałów. W roku 2003 po raz kolejny nastąpiły zmiany strukturalne, zwolnienia kadry i pracowników wojska. W dniu 27 lutego 2003 r. ukazała się *Ustawa o utworzeniu Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte*⁶, która zezwoliła na tworzenie i prowadzenie kierunków studiów dotyczących innych nauk niż wojskowe oraz przyznawanie pomocy materialnej dla osób cywilnych kształcących się w Akademii.

W wyniku wprowadzenia nowej struktury, w skład Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego, którego komendantem został kmdr prof. dr hab. inż. Leszek Piaseczny (zastępcą komendanta wydziału został kmdr dr hab. inż. Bogdan Żak), weszły:

- Instytut Podstaw Techniki (dyrektor: kmdr dr inż. Lesław Kyzioł); Skład Instytutu: Zakład Podstaw Konstrukcji Maszyn, Zakład Materiałoznawstwa i Technologii Metali, Zakład Elektrotechniki i Elektroniki),
- Instytut Konstrukcji i Eksploatacji Okrętów (dyrektor: kmdr dr hab. inż. Zbigniew Korczewski, prof. AMW); Skład Instytutu: Zakład Napędów Okrętowych, Zakład Eksploatacji Urządzeń Okrętowych, Zakład Niezatapalności i Ochrony Przeciwporażeniowej, Zakład Technologii Nurkowań i Prac Podwodnych) oraz
- Katedra Matematyki i Fizyki (kierownik: prof. dr hab. Franciszek Grabski).

⁶ Ustawa z dnia 27 lutego 2003 r. o utworzeniu Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte (Dz.U. 2003 nr 60 poz. 533).

W 2006 roku dziekanem WME zostaje kmdr dr hab. inż. Zbigniew Korczewski, prof. AMW. Prodziekanem ds. studenckich została dr Agata Załęska-Fornal, a prodziekanem ds. naukowych kmdr dr hab. inż. Bogdan Żak, prof. AMW, którego po odejściu na emeryturę zastąpił kmdr por. dr inż. Bogdan Pojawa.

Objęcie w 2005 roku uczelni wojskowych ustawą *Prawo o szkolnictwie wyższym*⁷ spowodowało, że w Akademii Marynarki Wojennej od 2005 roku prowadzone były intensywne prace mające na celu jak najszybsze dostosowanie się do jej wymogów. Począwszy od roku akademickiego 2006/2007, zgodnie z konwencją bolońską, wdrożony został system dwustopniowego kształcenia studentów cywilnych, a od roku akademickiego 2007/2008 również studentów wojskowych. Nowe programy studiów dwustopniowych, realizowanych w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym, uwzględniały wszystkie wymagania programowe i godzinowe określone w standardach nauczania na kierunku mechanika i budowa maszyn, a także standardowe wymagania w zakresie wyszkolenia załóg statków morskich ujętych w konwencji STCW, natomiast w przypadku studiów wojskowych – również stosowne rozporządzenia MON (Korczewski, 2006).

Rozpoczęte w 1996 roku w AMW studia dla osób cywilnych to nowy rozdział w historii uczelni, który nie tylko zdołał otworzyć ją dla cywili, ale pozwolił usytuować AMW w gronie znanych i poszukiwanych uczelni polskich. Na Wydziale Mechaniczno-Elektrycznym studenci cywilni rozpoczęli studia w 2006 na kierunku budowa i eksploatacja maszyn, w 2008 roku na kierunkach automatyka i robotyka oraz informatyka, a w 2010 roku na kierunku mechatronika.

W związku z koniecznością dostosowania się do zmian wynikających ze znacznego ograniczenia dotacji publicznych przeznaczonych na działalność dydaktyczną, w 2008 roku w ramach działań naprawczych zmieniono strukturę organizacyjną Uczelni (w tym strukturę Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego) (Nawrot, 2012). Dziekanem został kmdr dr hab. inż. Jerzy Garus, prof. AMW, prodziekanem ds. studenckich dr inż. Waldemar Bruski, a prodziekanem ds. nauki kmdr. dr. hab. inż. Ryszard Kłos, prof. AMW. W skład Wydziału weszły:

- Instytut Podstaw Konstrukcji Maszyn (dyrektor: kmdr dr hab. inż. Lesław Kyzioł, prof. AMW),
- Instytut Elektrotechniki i Automatyki Okrętowej (dyrektor: kmdr dr inż. Józef Małecki),
- Katedra Matematyki i Fizyki (kierownik: prof. dr hab. inż. Franciszek Grabski),
- Zakład Technologii Prac Podwodnych (kierownik: kmdr dr inż. Tomasz Lus).

⁷ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365).

Dnia 29 maja 2008 roku Wydział otrzymał uprawnienia do prowadzenia studiów pierwszego stopnia na kierunku automatyka i robotyka (drugi stopień – 23 lipca 2019 roku), a 10 października 2009 roku – uprawnienia do prowadzenia studiów pierwszego stopnia na kierunku mechatronika (drugi stopień – 25 maja 2017 roku).

W 2010 roku dziekanem zostaje kmdr dr hab. inż. Andrzej Grządziela, prof. AMW. Prodziekanem ds. kształcenia i studenckich został dr inż. Waldemar Bruski, a prodziekanem ds. naukowych kmdr dr inż. Wojciech Jurczak. W skład Wydziału weszły:

- Instytut Budowy i Eksploatacji Okrętów (dyrektor: kmdr dr hab. inż. Lesław Kyzioł, prof. AMW),
- Instytut Elektrotechniki i Automatyki Okrętowej (dyrektor: kmdr dr inż. Józef Małecki),
- Katedra Matematyki i Fizyki (kierownik: prof. dr hab. inż. Franciszek Grabski),
- Zakład Technologii Prac Podwodnych (kierownik: kmdr dr hab. inż. Adam Olejnik, prof. AMW).

W kadencji 2012–2016 dziekanem WME wybrany został dr hab. inż. Bogdan Żak, prof. AMW. Prodziekanem ds. kształcenia i studenckich została dr Agata Załęska-Fornal, a prodziekanem ds. nauki został kmdr dr inż. Wojciech Jurczak, prof. AMW. W skład Wydziału weszły:

- Instytut Budowy i Eksploatacji Okrętów (dyrektor: kmdr dr hab. inż. Tomasz Kniaziewicz),
- Instytut Elektrotechniki i Automatyki Okrętowej (dyrektor: kmdr dr inż. Józef Małecki),
- Katedra Matematyki i Fizyki (kierownik: prof. dr hab. inż. Franciszek Grabski),
- Zakład Technologii Prac Podwodnych (kierownik: kmdr dr hab. inż. Adam Olejnik, prof. AMW).

W kadencji 2016–2020 dziekanem WME ponownie wybrany został dr hab. inż. Bogdan Żak, prof. AMW. Prodziekanem ds. nauki został dr inż. Józef Małecki, a prodziekanem ds. kształcenia i studenckich pozostawała dr Agata Załęska-Fornal. W skład Wydziału weszły:

- Instytut Budowy i Eksploatacji Okrętów (dyrektor: kmdr dr hab. inż. Tomasz Kniaziewicz); Skład instytutu: Zakład Eksploatacji Siłowni Okrętowych, Zakład Podstaw Budowy Maszyn,
- Instytut Elektrotechniki i Automatyki Okrętowej (dyrektor: kmdr dr hab. inż. Piotr Szymak, prof. AMW); Skład Instytutu: Zakład Elektrotechniki Okrętowej, Zakład Automatyki Okrętowej),
- Katedra Matematyki i Fizyki (kierownik: prof. dr hab. Franciszek Grabski),

- Zakład Technologii Prac Podwodnych (kierownik: kmdr dr hab. inż. Adam Olejnik, prof. AMW). W ramach zakładu działały dwie pracownie: Pracownia Hiperbaryczna i Pracownia Eksploatacji Sprzętu Nurkowego.

Aktualnie w kadencji 2019–2023 funkcję dziekana WME pełni dr hab. inż. Grzegorz Grzeczka, prof. AMW. Prodziekanem ds. kształcenia i studenckich jest dr Agata Załęska-Fornal. W skład wydziału wchodzi:

- Instytut Budowy i Eksploatacji Okrętów (p.o. dyrektora: kmdr dr inż. Leszek Wontka). W ramach Instytutu działają dwie Katedry: Katedra Podstaw Budowy Maszyn Okrętowych i Katedra Eksploatacji Siłowni Okrętowych,
- Instytut Elektrotechniki i Automatyki Okrętowej (dyrektor: dr hab. inż. Grzegorz Grzeczka, prof. AMW). W ramach Instytutu działają trzy Katedry: Katedra Elektrotechniki Okrętowej (kierownik: kmdr por. dr inż. Adam Polak), Katedra Automatyki Okrętowej (kierownik: kmdr por. dr inż. Paweł Piskur) oraz Katedra Informatyki (utworzona w 2019 roku; kierownik: kmdr dr hab. inż. Andrzej Żak, prof. AMW),
- Katedra Technologii Prac Podwodnych (kierownik: dr hab. inż. Adam Olejnik, prof. AMW),
- Katedra Matematyki i Fizyki (kierownik: dr hab. Hubert Wysocki, prof. AMW).

Podsumowanie

Przedstawiona w artykule problematyka stanowi tylko niewielką część bogatej historii Wydziału, który w czasie 90 lat swojego funkcjonowania (również podczas drugiej wojny światowej w Wielkiej Brytanii), zmieniając kilkakrotnie swoją nazwę, kontynuował tradycje i wysokie wymagania stawiane przez jego twórców kadrze dydaktycznej, pracownikom i studentom (Sawicki, 2011).

Z satysfakcją należy stwierdzić, że udzielona Wydziałowi przez PG pomoc naukowa i kadrowa została racjonalnie wykorzystana. Znakomita część wspomagającej Wydział kadry PG po wyszkoleniu następców powróciła do swojej macierzystej uczelni. Jednocześnie kilkudziesięciu pracowników Wydziału, którzy w ramach uczelni zdobyli stopnie naukowe, a niekiedy również tytuły naukowe, zasiliło PG i bratnie uczelnie morskie w Gdyni i Szczecinie, spłacając wcześniej zaciągnięty dług kadrowy. Do tego grona należą między innymi profesorowie: Konstanty Cudny, Eugeniusz Kozaczka, Władysław Wojnowski, Zbigniew Zaczek, Andrzej Zimniak, Mieczysław Wierzejski, Adam Charchalis, Jerzy Girtler, Antoni Wiliński, Zbigniew Korczewski oraz kilkudziesięciu innych docentów, doktorów habilitowanych i doktorów nauk technicznych.

Miarą wdzięczności i uznania dla PG było nadanie przez AMW na wniosek Wydziału tytułu doktora honoris causa jej wybitnym profesorom, przyjaciółom Uczelni

i Wydziału: prof. dr. hab. inż. Lechowi Kobylińskiemu (1990), prof. dr. hab. inż. Bolesławowi Mazurkiewiczowi (1997), prof. dr. hab. inż. Jerzemu Doerfferowi (2002) (Komorowski, 2006).

Tytuł doktora honoris causa otrzymał również sprawujący w latach 1969–1983 funkcję dziekana Wydziału prof. dr. hab. inż. Władysław Wojnowski (2000), który rozpoczynając pracę w uczelni w 1946 roku (nieetatowo jako student Wydziału Budowy Okrętów PG), był związany z nią do momentu przejścia na emeryturę, przyczyniając się w bardzo dużym stopniu do rozwoju dydaktycznego i naukowego Wydziału.

Dziewięćdziesięcioletnia historia Wydziału, jego osiągnięcia i sukcesy będące wynikiem wieloletniej pracy wszystkich pracowników realizowane były pod kierownictwem:

Kierownicy i dyrektorzy nauk SPMW:

1931–1932 kpt. mar. inż. Mieczysław Iwański

1932–1939 kmdr ppor. inż. Hilary Sipowicz

1939–1939 kmdr ppor. inż. Tadeusz Kotik

Komendanci Wydziału Technicznego i Fakultetu Technicznego OSMW:

1946–1947 kmdr por. inż. Adolf Zelenay

1947–1948 kmdr ppor. inż. Zygmunt Jasiński

1948–1950 kmdr ppor. inż. Jan Wąsowicz

1950–1955 kmdr inż. Walery Nesterenko

Dziekani Wydziału Technicznego WSMW oraz Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego WSMW i AMW:

1955–1969 kmdr doc. mgr inż. Władysław Czyż

1969–1983 kmdr prof. dr inż. Władysław Wojnowski

1983–1991 kmdr prof. dr inż. Konstanty Cudny

1991–1994 kmdr dr hab. inż. Zygmunt Kitowski, prof. AMW

1994–2003 kmdr prof. dr hab. inż. Adam Charchalis

2003–2006 kmdr prof. dr hab. inż. Leszek Piaseczny, prof. AMW

2006–2008 kmdr dr hab. inż. Zbigniew Korczewski, prof. AMW

2008–2010 kmdr dr hab. inż. Jerzy Garus, prof. AMW

2010–2012 kmdr dr hab. inż. Andrzej Grzędziela, prof. AMW

2012–2019 kmdr rez. dr hab. inż. Bogdan Żak, prof. AMW

2019–nadal kmdr dr hab. inż. Grzegorz Grzeczka, prof. AMW

BIBLIOGRAFIA

1. Adamkiewicz A. (1992). Szkolenie oficerów dla potrzeb służb technicznych Marynarki Wojennej i rozwój myśli technicznej w latach 1946–1991. *Przegląd Morski*, 9, 39–45.

2. Bergier T., Piaseczny L. (1991). Historia i najważniejsze osiągnięcia Instytutu Technicznej Eksploatacji Okrętów. *Zeszyty Naukowe AMW*, 3, 97–104.
3. Będźmirowski J. (1999). Tradycje Akademii Marynarki Wojennej. *Przegląd Morski*, 11, 6–16.
4. Będźmirowski J. (2006). Udział flot sojuszniczych Francji i Wielkiej Brytanii w kształceniu oficerów korpusu technicznego PMW. W: J. Będźmirowski (red. nauk.). *Kształcenie oficerów korpusu technicznego Polskiej Marynarki Wojennej w latach 1931–2006* (60–72). Wyd. AMW.
5. Będźmirowski J. (2009) *Morskie szkolnictwo wojskowe w Polsce. Komponent systemu bezpieczeństwa państwa w latach 1919-1991*. Wyd. AMW.
6. Będźmirowski J. (2015). Profesjonalizacja kadry Polskiej Marynarki Wojennej w ramach współpracy wojskowej z Wielką Brytanią i Francją. *Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego*, R. IX, 11–34.
7. Białek W., Ciesielski Cz., Struniewski T. (1972). *Wyższa Szkoła Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte. Geneza i rozwój*. Wyd. WSMW.
8. Charchalis A. (1991) *Działalność Instytutu Konstrukcji i Napędu Okrętów w latach 1975-1991*. *Zeszyty Naukowe AMW*, 3, 105–112.
9. Charchalis A. (2017) *Wystąpienie na jubileuszu z okazji 85-lecia WME*. Zapis tekstowy w posiadaniu autora.
10. Ciesielski C. (1990). Oskarżenia o sabotaż w Marynarce Wojennej 1948–1950. *Przegląd Morski*, 5, 59–69.
11. Chrzanowski B., Gąsiorowski A. (2001). *Wydział Marynarki Wojennej „ALFA” Komedy Głównej AK*. Fundacja Generał Zawackiej.
12. Cudny K. (1991). Ważniejsze osiągnięcia naukowe Instytutu Podstaw Budowy Maszyn Okrętowych. *Zeszyty Naukowe AMW*, 3, 45–52.
13. Czarnecki S. (1992). Działalność naukowo-badawcza w szkołach Marynarki Wojennej w latach 1922–1991. *Przegląd Morski*, 9, 57–68.
14. Czyż W. (1991). *Wydział Mechaniczno-Elektryczny (wydział techniczny – OSMW, WSMW i AMW) w latach 1946–1991*. *Zeszyty Naukowe AMW*, 3, 21–44.
15. Drzewiecki A. (2002). Adam Mohuczy – powtórnie w roli organizatora Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej. *Przegląd Morski*, 9, 39–46.
16. Klatka N. (1996). Absolwenci Gdańskiego Fakultetu Wojskowego w Marynarce Wojennej. *Przegląd Morski*, 7–8, 9–20.
17. Klatka N. (1997). Absolwenci Politechniki Gdańskiej jako oficerowie Marynarki Wojennej. *Przegląd Morski*, 2, 70–79.
18. Komorowski A.F., Nawrot D., Zalewski B. (1995). *Absolwenci uczelni Polskiej Marynarki Wojennej (1922–1995)*. Wyd. AMW.
19. Komorowski A.F., Nawrot D., Zalewski B. (2007). *Księga absolwentów uczelni Polskiej Marynarki Wojennej (1922–2007)*. Wyd. Adam Marszałek.
20. Komorowski A. (1999). *Okręty szkolne Polskiej Marynarki Wojennej 1920–1997*. Wyd. Książka i wiedza.
21. Komorowski A. (2006). Wykład doktoranta Władysława Wojnowskiego. W: *Doktorzy honoris causa Akademii Marynarki Wojennej* (69–85). Wyd. AMW.
22. Korczewski Z. (2006). Przegląd działalności dydaktyczno-wychowawczej Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego AMW. *Zeszyty Naukowe AMW*, 4(167), 35–58.
23. Nawrot D. (2002). Kadra dydaktyczna uczelni polskiej w latach 1922–1939. *Przegląd Morski*, 79, 17–30.
24. Nawrot D. (2004). Kształcenie oficerów Polskiej Marynarki Wojennej w Wielkiej Brytanii. *Zeszyty Naukowe AMW*, 4(159), 107–122.
25. Nawrot D. (2005). *Korpus oficerski Marynarki Wojennej II Rzeczypospolitej*. Wydawnictwo Bellona.

26. Nawrot D. (2012). *Akademia Marynarki Wojennej. Zarys dziejów 1922–2012*. Wydawnictwo Bernardinum Sp. z o.o.
27. Neumann M. (2014). *Powstanie i początki Polskiej Marynarki Wojennej w latach 1918–1939*. <https://ioh.pl/artykuly/pokaz/powstanie-i-pocztki-polskiej-marynarki-wojennej-w-latach,1106/>.
28. Rutkowski S. (1970). *Zarys dziejów polskiego szkolnictwa wojskowego*. Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.
29. Romanowicz J. (2002). *Kształcenie oficerów Polskiej Marynarki Wojennej w brytyjskich uczelniach w latach 1939–1945*. *Przegląd Morski*, 9, 31–38.
30. Romanowicz J. (2003). *Szkolenie w Wydziale Marynarki Wojennej „ALFA” Komendy Głównej Armii Krajowej*. *Słupskie Studia Historyczne*, 10, 167–182.
31. Romanowicz J. (2012). *Organizacja Polskiej Marynarki Wojennej we Francji i w Wielkiej Brytanii w latach 1939–1947*. *Przegląd Historyczno-Wojskowy*, 13(64), 2(240), 77–94.
32. Sawicki J.K. (red.). (1996). *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, t. II, *Polska Marynarka Wojenna*, cz. 1, *Korpus oficerów 1918–1947*. Pracownia Historii Wyższej Szkoły Morskiej.
33. Sawicki J.K. (red.). (2011). *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, t. V, *Polska Marynarka Wojenna, Dokumentacja organizacyjna i kadrowa oficerów, podoficerów i marynarzy (1918–1947)*. Polskie Towarzystwo Nautologiczne.
34. Sipowicz W. (b.d.). *Hilary Sipowicz (1890–1969). Szkic biograficzny (na tle epoki)*. AMMW, ZR, sygn. 58.
35. Sługocki J. (1991). *Powstanie i organizacja Wydziału Technicznego Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej w latach 1931–1939*. *Zeszyty Naukowe AMW*, 3, 5–19.
36. Uziębło R. (2016). *Gęste sito na drodze do munduru podchorążego Marynarki Wojennej [ALBUM RODZINNY]*. <https://nowosci.com.pl/geste-sito-na-drodze-do-munduru-podchorazego-marynarki-wojennej-album-rodzinny/ar/10816328>.
37. Wielebski S. (2005). *Profesor Aleksander Rylke i Jego związek z Marynarką Wojenną RP*. *Pismo PG*, 4, 107/05, Rok XIII, 7–13.
38. Winiarski W. (1998). *Profesorowie kombatancki Politechniki Gdańskiej*. *Pismo PG*, 3(42)/98, Rok VI, 10–13.
39. Zalewski B. (2002). *Wkład kadry naukowo-dydaktycznej WSMW i AMW w rozwój polskiej morskiej myśli wojskowej*. *Przegląd Morski*, 9, 55–71.
40. Zembrzuski E. (1991). *Przegląd działalności naukowo-badawczej Instytutu Elektroniki i Elektrotechniki*. *Zeszyty Naukowe AMW*, 3, 163–17.